

zarówno rodzimą, jak też egzotyczną faunę ptaków (kiwi, emu, liczne kolibry, etc.), wystawę ssaków występujących w białowieskim lesie (łącznie z żubrami i rysiami) oraz ekspozycję pokazującą rolę martwego drewna w ekosystemie leśnym. W najstarszym w Białowieży budynku (z 1845 r.), znajdującym się w Parku Pałacowym (dziś Ośrodek Edukacji Przyrodniczej BPN), dostępna była ekspozycja poświęcona prof. Janowi Jerzemu Karpińskiemu, na której przedstawiono nie tylko dokumenty łączące się z osobą wieloletniego dyrektora Białowieskiego PN, ale również naukowe przybory i laboratoryjne wyposażenie sprzed wielu lat (np. niezwykle ciekawe porcelanowe młyny kulowe do rozdrabniania materiału roślinnego). W kularach wydawnictwo PWN sprzedawało swoje książki; dostępne również były inne wydawnictwa, głównie dotyczące Białowieskiego PN.

Konferencja Jubileuszowa w Białowieży była bardzo udana zarówno pod względem merytorycznym, jak i organizacyjnym; pokazała wielość i różnorodność badań wykonywanych w parkach narodowych. O jej znaczeniu świadczy choćby znaczna liczba zgłoszonych prezentacji oraz wielkie zainteresowanie uczestników przejawiające się również w spontanicznych dyskusjach. Streszczenia referatów i posterów ukazały się w materiałach konferencyjnych, które otrzymali uczestnicy konferencji, natomiast wszystkie nadesłane publikacje będą wydane w dwóch czasopismach: *Kosmos* oraz *Parki Narodowe i Rezerwy Przyrody*.

Barbara GODZIK

Z ŻYCIA PTB POLISH BOTANICAL SOCIETY NEWS

**52. ZJAZD POLSKIEGO TOWARZYSTWA
BOTANICZNEGO,
POZNAŃ, 23–28 WRZEŚNIA 2001**

**52nd Congress of Polish Botanical Society,
Poznań (Poland), 23–28 September 2001**

W dniach 23–28 września 2001 r. na terenie Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu odbył się pierwszy w nowym Millennium 52. Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Organizatorzy Zjazdu, pozostający pod przemożnym wrażeniem eksplozji dokonań biologii molekularnej i jej roli jako czynnika integrującego wszystkie gałęzie nauk botanicznych, nadali Zjazdowi hasło „Botanika w dobie biologii molekularnej”.

Właściwe obrady poprzedziło posiedzenie Zarządu Głównego PTB oraz Walne Zgromadzenie Delegatów, które udzieliło absolutorium ustępującemu Zarządowi i wybrało nowe władze na następną, trzyletnią kadencję. Prezesem PTB został po raz drugi prof. dr hab. Zbigniew Mirek. Pierwszy dzień Zjazdu rozpoczęła oficjalna uroczystość otwarcia, którą poprowadzili: przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Zjazdu, prof. dr hab. Maciej Zenkteler (Fot 1.) oraz prezes PTB, prof. dr hab. Zbigniew Mirek. W trakcie tej uroczystości ośmiu wybitnym botanikom z kraju i zagranicy wręczono dyplomy członka honorowego Polskiego Towarzystwa Botanicznego – w ten sposób uhonorowani zostali profesorowie: Kazimierz Browicz, Jerzy Fabiszewski, Stefan Zajączkowski, Kazimierz Zarzycki, Maciej Zenkteler oraz Andreas Bresinsky, Elias Landoldt i Harold Marshall. Z kolei Medalem im. W. Szafera, przyznawanym przez Zarząd Główny PTB za opublikowanie prac odznaczających się wybitną wartością, odznaczono prof. dr hab. Magdalenę Ralską-Jasiewiczową, a Medalem im. B. Hryniewieckiego zostały uhonorowane osoby i instytucje zasłużone na polu upowszechniania wiedzy botanicznej – profesorowie Aleksander Łukasiewicz i Jadwiga Siemińska, rodzina państwa Falińskich oraz Instytut Dendrologii Polskiej Akademii Nauk w Kórniku i Miejski Ogród Botaniczny w Łodzi. Przesma-

Fot. 1. Otwarcie Zjazdu – przemawia prof. M. Zenkteler (fot. S. Ossowski).

Phot. 1. Prof. M. Zenkteler during opening ceremony of Congress (phot. S. Ossowski).

kiem atrakcji naukowych Zjazdu był kolejny punkt pierwszego dnia Zjazdu – sesja plenarna. W jej toku wygłoszono cztery wykłady, które – choć zróżnicowane tematycznie – łączyło przesłanie intelektualne dające się nieco metaforycznie sformułować słowami „Quo vadis, Botaniko, na progu nowego Millennium?”. Wieczorem pierwszego dnia Zjazdu uczestnicy mieli okazję wysłuchać koncertu galowego „Poznańskich Słowików”.

Kolejne dni Zjazdu miały już ściśle roboczy charakter. Na program naukowy złożyły się sesje plakatowe i referatowe zgrupowane w 12 sekcjach tematycznych, odzwierciedlających, zgodnie z wieloletnią tradycją utrwaloną na poprzednich Zjazdach PTB, obszary zainteresowań 12 Sekcji specjalistycznych funkcjonujących w ramach PTB. Tradycyjnie zorganizowano też sesje terenowe (aż 12) i krótkie wycieczki. Oryginalnym elementem programu Zjazdu były natomiast dwa sympozja tematyczne: „Molekularne podstawy struktury i funkcji komórki roślinnej” i „Edukacja botaniczna na poziomie akademickim”. A oto jakie były dominujące obszary tematyczne obrad w poszczególnych Sekcjach.

Sekcja Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin (9 referatów i 73 plakaty) – cytoszkielet i immunologiczna lokalizacja jego białek, programowana śmierć komórkowa, kultury *in vitro* organów generatywnych, studia morfologiczne, anatomiczne i ultrastrukturalne nad różnymi typami organów i komórek, cytotaksonomia.

Sekcja Briologiczna (9 referatów, 7 plakatów i 1 sesja terenowa) – charakterystyka flory i roślinności mszyczej oraz ich przemian antropogenicznych w wybranych terenach kraju, problemy taksonomiczne i genetyczne mszaków.

Sekcja Dendrologiczna (11 referatów, 11 plakatów i 2 sesje terenowe) – struktura genetyczna populacji drzew, osobnicza zmienność cech morfologicznych i anatomicznych liści i owoców drzew, zmienność morfogenetyczna populacji drzew.

Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin (26 referatów i 118 plakatów) – wzrost i rozwój roślin i ich regulacja przez czynniki hormonalne, fizjologiczne i biochemiczne aspekty fotosyntezy, wpływ czynników stresowych na procesy fizjologiczne i biochemiczne roślin.

Fot. 2. Uczestnicy Zjazdu (fot. S. Ossowski).

Phot. 2. The participants of Congress (phot. S. Ossowski).

Sekcja Fykologiczna (12 referatów, 41 plakatów i 3 sesje terenowe) – humifikacja i eutrofizacja ekosystemów wodnych, reakcje glonów w ekosystemach wodnych poddawanych naturalnej i antropogenicznej eutrofizacji lub/i humifikacji, zmienność zbiorowisk glonów ekosystemów wodno-torfowiskowych podlegających naturalnej presji substancji humusowych.

Sekcja Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej (62 referaty, 134 plakaty i 5 sesji terenowych) – molekularna, genetyczna i morfologiczna zmienność roślin, ogólne problemy geografii roślin, biologia i ekologia gatunku, flora i jej antropogeniczne przeobrażenia, struktura, dynamika i antropogeniczne przemiany roślinności, ochrona szaty roślinnej.

Sekcja Historii Botaniki (12 referatów) – działalność naukowa botaników polskich i obcych w XVIII, XIX i XX w.

Sekcja Kultur Tkankowych Roślin (6 referatów i 41 plakatów) – mikrorozmnażanie i regeneracja przybyszowa, zarodki mieszańcowe, somatyczna hybrydyzacja i kultury protoplastów, zastosowanie kultur *in vitro* do celów pozyskiwania biologicznie czyn-

nych substancji przydatnych w lecznictwie, kultury pylników, transformacja genetyczna.

Sekcja Lichenologiczna (8 referatów i 16 plakatów) – taksonomia trudnych rodzajów lub gatunków, porosty górskie i niżowe siedlisk epifitycznych, epiksylicznych i epilitycznych, biocentra różnorodności gatunkowej porostów w obszarach chronionych, metody molekularne w taksonomii wybranych rodzajów, regionalne zagrożenia i ochrona porostów, polska terminologia lichenologiczna.

Sekcja Mikologiczna (22 referaty, 29 plakatów i 1 sesja terenowa) – mikoryzy i ich rola w interpretacji zjawisk przyrodniczych, grzyby pasożytnicze roślin, zwierząt i człowieka, substancje biologicznie czynne w grzybach wielkoowocnikowych, wprowadzanie do uprawy nowych gatunków grzybów w Polsce, studia mikologiczne prowadzone w ekosystemach leśnych.

Sekcja Ogrodów Botanicznych i Arboretów (3 referaty i 10 plakatów) – biologia kwitnienia, pylenia, owocowania i kielkowania różnych gatunków roślinnych w warunkach naturalnych i szklarniowych, wpływ ogrodów botanicznych na florę Europy.

Sekcja Paleobotaniki (18 referatów i 7 plakatów) – wiek, geneza i rozwój torfowisk, roślinność plejstoceńska i holocenińska, paprocie kopalne.

Tematyka komunikatów ustnych i doniesień plakatowych zaprezentowanych podczas 52. Zjazdu PTB w poszczególnych Sekcjach niekoniecznie stanowiła precyzyjne odzwierciedlenie aktualnego rozkładu naukowych akcentów w obrębie indywidualnych pól badawczych krajowej botaniki, co nie zmienia faktu, że Zjazd stanowił niezwykle inspirujące forum wymiany myśli naukowej. 52. Zjazd PTB był także potężnym przedsięwzięciem organizacyjnym – do Poznania przyjechały aż 942 osoby, co jest absolutnym rekordem liczby uczestników w długiej historii PTB (dotychczasowy rekord to 801 uczestników, którzy przybyli w 1995 r. na 50. Zjazd PTB do Krakowa). Wśród gości poznańskiego Zjazdu byli także botanicy z zagranicy – Czech, Białorusi, USA i kilku innych krajów.

Warto dodać, że dużym zainteresowaniem uczestników Zjazdu cieszyła się towarzysząca obradom wystawa grzybów jadalnych i trujących, zorganizowana w holu Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu.

Grzegorz JACKOWSKI

PRZEMÓWIENIE OTWIERAJĄCE 52. ZJAZD POLSKIEGO TOWARZYSTWA BOTANICZNEGO

Address on the opening ceremony of the 52nd
Congress of Polish Botanical Society

Szanowni Państwo,

W imieniu całego nowo wybranego Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Botanicznego oraz we własnym imieniu, chcę bardzo serdecznie powitać wszystkich, którzy mimo rozmaitych przeszkód przybyli do Poznania, by wziąć udział w kolejnym, 52. Zjeździe PTB.

Gości nas u siebie jeden z trzech największych oddziałów Towarzystwa i jeden z najbardziej znaczących ośrodków botanicznych w kraju; ośrodek o wspaniałej przeszłości i jeszcze wspanialszej terażniejszości; ośrodek, którego świetność znaczą nazwiska znamienitych badaczy ze wszystkich dziedzin botaniki.

Przed trzema laty z ogromną wdzięcznością przyjęliśmy propozycję naszych poznańskich kolegów, by to właśnie tutaj, na ziemi wielkopolskiej, odbyć pierwsze w nowym, trzecim tysiącleciu spotkanie Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Dziś, widząc owoce trzyletniego trudu (już choćby w przepięknych materiałach zjazdowych) pragniemy tę naszą wdzię-

czność potwierdzić i złożyć jej wyrazy na ręce Przewodniczącego Komitetu Naukowego Zjazdu, pana profesora Macieja Zenkteleera oraz Przewodniczącego Komitetu Honorowego Jego Magnificencji Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza – profesora Stefana Jurgi.

Notabene, ta spontaniczna wdzięczność spowodowała, że – gdyby nie studzące apele prof. W. Żukowskiego – to wczorajsze Walne Zgromadzenie wybrałoby nowy zarząd złożony z samych niemal poznaniaków.

W przeszłości wielokrotnie wydawało się, że rozwój nowych kierunków badań oraz postępująca specjalizacja zdeintegrują środowisko i uczynią z naszej botaniki swoistą wieżę Babel, w której trudno się będzie porozumieć. Niektórzy z nas obawiali się, że rozwój ten zakwestionuje sens istnienia towarzystwa o tak szerokim profilu. Nie obeszło się oczywiście bez kryzysów i trudności. Widząc jednak głęboki sens naszej jedności, pokonywaliśmy je zawsze wspólnym wysiłkiem i z każdego przezwyciężonego kryzysu wychodziliśmy mocniejsi. Nieoczekiwanie, rozwój techniki i metod badań molekularnych, z jakim mamy do czynienia w ostatnich latach, w sposób dla wielu z nas zaskakujący potwierdził głęboki sens tej jedności; ukazał bowiem ogromne możliwości tworzenia nowych syntez i uzmysłowił konieczność integracji pozornie odległych kierunków badań. Co ważniejsze, te nowe techniki i metody otwały możliwości zmierzania się z wieloma nierozwiązywalnymi wcześniej problemami badawczymi w takich kierunkach, jak ekologia, taksonomia ewolucyjna, fitogeografia, paleobotanika czy ochrona przyrody; ukazały także jak bezcennym materiałem w tych badaniach mogą okazać się, pogardzane dotychczas, tradycyjne kolekcje zielnikowe czy zbiory roślin kopalnych.

„Botanika w dobie biologii molekularnej” – ta tematyka Zjazdu zaproponowana przez naszych poznańskich kolegów świadczy o tym, że poczuli oni doskonale wiatr historii wiejący w naukach przyrodniczych i chwycili go w żagle Towarzystwa, w żagle naszej botanicznej społeczności. To dobry znak na przyszłość dla nas wszystkich, znak mówiący, że nieprzypadkowo spotykamy się właśnie tutaj.

Wczorajsze posiedzenie Zarządu Głównego oraz Walne Zgromadzenie pokazały, jak wielkie wyzwania stoją przed Polskim Towarzystwem Botanicznym i jak niełatwo będzie im sprostać w tym trudnym dla nauki i ochrony przyrody czasie. Oba wczorajsze spotkania pokazały jednak także, jak nieprawdopodobnie wiele – mimo rozmaitych trudności – można dokonać wspólnym wysiłkiem. W tle odczytanych sprawozdań zobaczyliśmy setki osób, z których każ-

da, biorąc na siebie nawet małą cząstkę trudu, przyczynia się do budowania wielkiego dzieła polskich botaników. To napawa optymizmem, rodzi nadzieję na przyszłość i ukazuje, od innej strony, głęboki sens istnienia Towarzystwa w tym szerokim kształcie.

Korzystając z okazji raz jeszcze dziękuję Gospodarzom, naszym poznańskim Koleżankom i Kolegom za to gorące od samego początku przyjęcie i za cały ich trud przygotowania Zjazdu, dziękuję także wszystkim, którzy znaleźli czas i siły aby przywieźć tu, do Poznania, owoce swej naukowej pracy i podzielić się nimi z nami.

Życzę wszystkim interesujących obrad, gorących dyskusji, udanych sesji terenowych i trwania przez cały czas w tej ciepłej atmosferze, którą od początku stworzyli gospodarze Zjazdu.

Na zakończenie kilka słów do naszych miłych gości, którzy przybyli z różnych krajów:

On behalf of the Polish Botanical Society I welcome very warmly all participants from outside of Poland – among them our outstanding guests, new honorary members: prof. Brezinsky from Regensburg, prof. Landolt from Zürich, and prof. Marshall from Norfolk.

We have an honour to have among us also prof. Collin Reynolds – one of the most prominent phycologists in the world from famous Wendermere Laboratory. We are also very happy to meet our colleagues from the Czech Republic, Hungary, Russia, Slovakia and other European countries. I welcome all of you very heartily.

Dziękuję Państwu za uwagę.

Zbigniew MIREK

ŁÓDZKIE TRADYCJE UPOWSZECHNIANIA WIEDZY MIKOLOGICZNEJ

**Traditions of popularization of mycological
knowledge by Lodz mycologists**

WSTĘP

Polacy słyną z zamiłowania do zbierania grzybów. Miliony ludzi co roku w lecie i jesieni podążają do lasu w poszukiwaniu ulubionych gatunków, ale do wyjątków należą ci, którzy dostatecznie orientują się w ich różnorodności. Dlatego takim powodzeniem cieszą się wszelkie formy upowszechniania wiedzy o grzybach. Należą do nich: wystawy, wycieczki grzyboznawcze, prelekcje, konkursy oraz spotkania z młodzieżą szkolną i amatorami grzybów.

Wystawy grzybów organizowane przez mikologów skupionych przy Łódzkim Oddziale Polskiego Towarzystwa Botanicznego mają już 30-letnią tradycję [3] (Tab.1, Fot. 1). Inicjatywę i scenariusz wystaw zawdzięczamy prof. Marii Ławrynowicz, która do dziś swoim udziałem w organizacji podtrzymuje ciągłość tej, cieszącej się niesłabnącym zainteresowaniem, formy upowszechniania wiedzy mikologicznej. Powstanie w 1995 r. Sekcji Mikologicznej przy Oddziale Łódzkim PTB bardzo wzmocniło działalność popularyzacyjną wiedzy grzyboznawczej przez zaangażowanie się dodatkowych osób w sprawy organizacyjne.

Okazy grzybów odpowiednio dobrane pod względem tematycznym, eksponowane w stanie świeżym, wraz z fachowym komentarzem, stanowią niezastąpioną okazję do praktycznego poznania grzybów. Rzesze odwiedzających wystawy bez względu na wiek, stopień wykształcenia oraz zainteresowania zawodowe wskazują na niedosyt informacji i potwierdzają potrzebę upowszechniania wiedzy o grzybach zarówno w miastach, gdzie ludzie mieszkają, jak i w terenie gdzie zbierają grzyby. Przekonali się o tym mikolodzy organizując wystawy m.in. w Borach Tucholskich (Tuchola i Chojnice), Puszczy Pilickiej (Tomaszów Mazowiecki) oraz w Jurajskim Parku Krajobrazowym (Mstów koło Częstochowy).

WYSTAWY GRZYBÓW

Zespół Szkół Rolniczych i Ekonomicznych w Chojnicach oraz mikolodzy z Łodzi od wielu lat organizują wystawy połączone z czynnym udziałem młodzieży i nauczycieli. Z inicjatywy dyrektora, dr. Jana Klepina, wystawy mają często charakter międzyklasowych konkursów na najciekawszą ekspozycję. Do konkursu przystępuje kilkanaście klas, w tym również te o profilu ekonomicznym, które nie mają biologii w programie nauczania. Wystawy odgrywają ogromną rolę we wzbogaceniu wiedzy uczniów oraz wywołują wiele ciekawych inicjatyw. Ekspozycje grzybów stały się popularne wśród mieszkańców Chojnic i okolic, a także turystów. Z roku na rok cieszą się coraz większą frekwencją. W 1983 r. honorowy patronat nad wystawą objęła prof. Alina Skirgiełło, przewodnicząca Sekcji Mikologicznej PTB.

Wystawy w Muzeum Borów Tucholskich w Tucholi odbywają się w ramach współpracy z miejscowymi szkołami. Uczniowie pod kierunkiem nauczycieli zbierają grzyby, a następnie pomagają organizatorom w segregacji zbiorów. Opiekę merytoryczną nad wystawami sprawują członkowie Sekcji Mikologicznej przy Łódzkim Oddziale PTB, ostatnio z

Tabela 1. Wystawy grzybów zorganizowane przez Oddział Łódzki Polskiego Towarzystwa Botanicznego w latach 1970–2001 (wg [2, 3], uzupełnione).

Table 1. Mushroom exhibitions organized by the Lodz Division of the Polish Botanical Society in the years 1970–2001 (after [2, 3], modified).

Miejsce	Łódź	Piotrków Tryb.	Sieradz	Tuchola	Chojnice	Tomaszów Maz.	Mstów
Lata							
1970–73	1971, 72	1970	–	1973	–	–	–
1974–77	1974, 75, 77		1976			–	–
1978–81	1978, 79, 80					–	–
1982–85	1983, 84, 85					–	–
1986–89	1988, 89					–	–
1990–93	1990, 91, 93				1993	–	–
1994	1994			1994	1994	–	–
1995–96	1995, 96	–	–	1995, 96	1995, 96	1995	1995
1997–99	1997, 98, 99	–	–	1997, 98, 99	1997, 98, 99	–	1999
2000–01	2000–01			2000–01	2000	–	–
Liczba wystaw	24	1	1	9	9	1	2

udziałem dr. Jarosława Szkodzika i przy współpracy dr. Kazimierza Kopczyńskiego i mgr Dominiki Sety. Prowadzona jest tu akcja upowszechniania wiedzy o różnorodności gatunkowej grzybów wśród uczestników wycieczek przybywających w Bory Tucholskie na grzybobranie. Wystawy dają możliwość sprawdzenia zebranych grzybów oraz wzbogacenia wiedzy o dalsze gatunki.

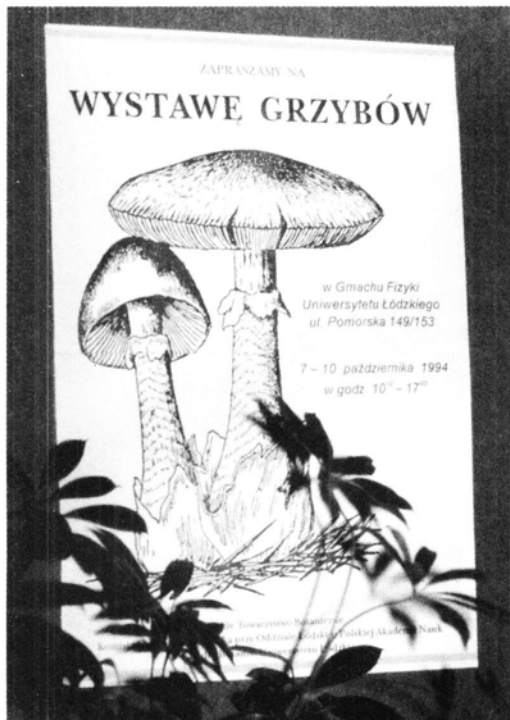
Wystawa w Tomaszowie Mazowieckim zorganizowana była w I Liceum Ogólnokształcącym przez absolwentów szkoły, członków Sekcji Mikologicznej przy Łódzkim Oddziale PTB. Oprócz grzybów makroskopowych prezentowano również porosty. Ekspozyty pochodziły z Puszczy Pilickiej. Wszyscy uczniowie liceum zapoznali się z wystawą; wśród zwiedzających były całe klasy z innych szkół o różnym profilu dydaktycznym. Niedziela przeznaczona była dla społeczeństwa. Dominowali rodzice, były nawet całe rodziny uczniów, słuchające prelekcji i oglądające grzyby, nierzadko pod kierunkiem swoich pociech.

Wyróżniająca się aktywnością Szkoła Podstawowa w Mstowie, położona w Jurajskim Parku Krajobrazowym, angażowała się w upowszechnianie wiedzy mikologicznej już kilkakrotnie. Wystawy cieszyły się ogromnym zainteresowaniem nie tylko ucz-

niów, nauczycieli, ale także ludności z Mstowa, okolicznych wiosek oraz Częstochowy. Na jednej z wystaw prof. Krystyna Czyżewska zaprezentowała porosty, a mgr Piotr Grzegorzek z Muzeum Przyrodniczego w Chranowie – grzyby pasożytnicze. Ukoronowaniem tej działalności była wystawa zorganizowana dla nauczycieli przyrody w czasie ogólnopolskiego zjazdu w Mstowie w maju 1999 r. Zaś we wrześniu 2001 r., na międzynarodowym spotkaniu w tej szkole prezentowane były świeże owocniki czarnych trufli (*Tuber mesentericum*) zebrane w Jurajskim Parku Krajobrazowym. Aromatyczne ekspozyty wzbudziły szczególne zainteresowanie Francuzów i Japończyków, którzy nie spodziewali się zobaczenia tych grzybów w Polsce.

Przez wiele lat hol budynku Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi był miejscem ogólnołodzkich wystaw grzybów. Jednak olbrzymia frekwencja, zwłaszcza młodzieży ze szkół, przerastała możliwości obsłużenia wszystkich chętnych [3] (Fot.2). Dogodnym miejscem okazał się pawilon wystawowy w Miejskim Ogrodzie Botanicznym, gdzie mikolodzy z Uniwersytetu Łódzkiego organizują wraz z pracownikami Ogródu, co roku we wrześniu, wystawy grzybów zbieranych w pobliskich lasach oraz na terenie Ogro-

Fot. 1. Plakat jednej z wystaw grzybów, 1994 r. (fot. W. Maliński)

Phot. 1. The poster of exhibition of fungi, 1994 (phot. W. Maliński).

du i sąsiednich terenach. Wystawy cieszą się ogromnym zainteresowaniem szkół i łodzian, którzy całymi rodzinami je zwiedzają.

I FESTIWAL NAUKI I SZTUKI W ŁODZI

Podczas I Festiwalu Nauki i Sztuki w maju 2001 r. pod hasłem bioróżnorodności organizmów, Katedra Algologii i Mikologii UE zorganizowała bardzo interesującą wystawę grzybów podziemnych. Oprócz okazów prezentowane były urzekające piękne fotografie, ukazujące szczegóły urzędbienia zarodników widoczne w mikroskopie skaningowym. Druga część ekspozycji prezentowała różnorodność form grzybów nadrzewnych. Trzeci sektor wystawy poświęcony był wiosennym grzybom, które eksponowano w stanie świeżym codziennie wymieniając okazy i uzupełniając o pojawiające się gatunki. Osobną ekspozycję poświęcono porostom, z ukazaniem gatunków zagrożonych wymarciem. Wystawa trwała cały miesiąc i cieszyła się ogromnym zainteresowaniem.

WYCIECZKI GRZYBOZNAWCZE

Ta forma upowszechniania wiedzy łączy czynny wypoczynek ze zdobywaniem wiedzy mikologicznej, kształci spostrzegawczość, uwrażliwia na różnorodność gatunkową i różnorodność form grzybów, a przy okazji – towarzyszących im organizmów roślinnych i zwierzęcych. Jest to znakomite uzupełnienie programów szkolnych, tak ubogich w zajęcia praktyczne.

Sekcja Mikologiczna przy Łódzkim Oddziale PTB organizuje wycieczki grzyboznawcze dwukrotnie w ciągu roku: wiosną na powitanie i jesienią na pożegnanie sezonu. Zawsze są chętni, a każda wycieczka dostarcza porcji nowej wiedzy.

ŁAGIEWNICKIE GRZYBOBRANIE

To nowa forma upowszechniania wiedzy mikologicznej. Jesień 2001 r. była szczególnie obfita w grzyby. Tysiące osób wyruszyły do lasu. Wracaly z koszami pełnymi najszlachetniejszych grzybów oraz wrażeniami ze spotkania takich okazów, jakich wcześniej nie widzieli.

Naprzeciw zainteresowaniom amatorów udającym się na grzyby do Lasu Łagiewnickiego w Łodzi wyszli mikolodzy wspólnie z leśnikami, mgr. inż. Dariuszem Wrzosem i mgr. inż. Tadeuszem Smejdą. Na terenie Leśnictwa Miejskiego – Łódź, którego siedziba usytuowana jest na skraju lasu, zorganizowano spotkanie z tymi, którzy chcieli dowiedzieć się czegoś więcej o grzybach zebranych przez siebie lub podzielić się wrażeniami z grzybobrania. Do wyznaczonego punktu, gdzie zorganizowano ognisko i zgromadzono stoły, ciągnęli grzybiarze z różnych punktów lasu. Tu rozkładali grzyby, konsultowali i kolejnymi okazami wzbogacali urządzoną tam wystawę z grzybów na bieżąco dostarczanych. Członkowie Sekcji pomagali w oznaczaniu i zaopatrywali grzyby w etykiety. Spotkanie uczestników grzybobrania otworzyła prof. Maria Ławrynowicz prelekcją na temat roli grzybów w przyrodzie, ilustrowaną żywymi przykładami z otoczenia. W trosce o zdrowie konsumentów grzybów dr Mirosława Wiese, specjalista toksykolog z Kliniki Ostrych Zatruc z Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi, wygłosiła prelekcję przekazując własne doświadczenia z pacjentami po zatruciach grzybami.

W dalszej kolejności odbyła się prezentacja zebranych zbiorów oraz konkurs na najbogatszy w gatunki zbiór grzybów jadalnych i największą różnorodność zebranych okazów. Części konkursowej przewodniczyła dr Izabela Kałucka, główna organizatorka imprezy. Grzybobranie było skierowane do

Fot. 2. „Obłężenie” gmachu Biologii przez uczniów przybyłych na wystawę grzybów, wrzesień 1991 r. (fot. W. Maliński)

Phot. 2. „Siege” of the building of Biology by pupils arrived to the exhibition of mushrooms, September 1991 (phot. W. Maliński).

całych rodzin, dlatego też odbył się grzybowy konkurs z nagrodami książkowymi dla najmłodszych adeptów zbierania grzybów.

DYDAKTYKA I WYCHOWANIE

Przeprowadzone akcje praktycznego upowszechniania mikologii mają duże znaczenie w podnoszeniu wiedzy o różnorodności gatunkowej, uświadamiają niebezpieczeństwo zatrucia i uczą, że tylko dobra znajomość gatunków grzybów może temu skutecznie zapobiegać.

Prelekcje na temat roli grzybów w przyrodzie, w fundamentalny sposób warunkującej procesy w niej zachodzące uczą respektu do grzybów, zwracają uwagę na gatunki rzadkie, zagrożone i wymagające ochrony prawnej.

Wystawy w Łodzi wpisują się w krąg działalności prowadzonej w innych Oddziałach PTB, np. Krakowskim – pod kierunkiem prof. Władysława Wojewody [4], Poznańskim – pod kierunkiem prof. Anny Bujakiewicz [1], czy Warszawskim z udziałem SANEPIDU.

Dochodzące do nas sygnały o spadku liczby zatruć w Polsce świadczą o wzroście świadomości mikologicznej w społeczeństwie. Równocześnie fakt, że każde dziecko w szkole wie, że wśród grzybów są gatunki chronione i trzeba grzyby szanować, jest niewątpliwym osiągnięciem edukacyjnym i wychowawczym akcji upowszechniania wiedzy mikologicznej.

LITERATURA

- [1] BUJAKIEWICZ A. 2000. Z życia sekcji mikologicznej przy Oddziale Poznańskim Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Problemy Społecznego Ruchu Naukowego* 6 (4): 245–256.
- [2] ŁAWRYNOWICZ M. 1996. Rola Polskiego Towarzystwa Botanicznego w upowszechnianiu wiedzy mikologicznej. *Problemy Społecznego Ruchu Naukowego* 2: 125–129.
- [3] ŁAWRYNOWICZ M. 2000. Zbiór materiałów archiwalnych z upowszechniania wiedzy botanicznej w Polsce (npbl.).
- [4] WOJEWODA W. 1970. O grzybach jadalnych i trujących. Nauka dla wszystkich. PAN Kraków.

XVIII KONKURS DENDROLOGICZNY „ZNAM DRZEWA I KRZEWY”

18th Dendrological Competition „I know trees and shrubs”

XVIII Konkurs Dendrologiczny „Znam drzewa i krzewy”, organizowany dla młodzieży łódzkich szkół, odbył się w Łodzi w dniach 15 i 18 października 2001 r.

Organizatorami byli: Sekcja Dendrologiczna Polskiego Towarzystwa Botanicznego – reprezentowana przez pracowników Instytutu Ekologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego, Liga Ochrony Przyrody, Zarząd Okręgu w Łodzi i Ogród Botaniczny w Łodzi.

Konkurs odbywał się w dwóch etapach:
– I etap, pisemny, za który można było uzyskać maksymalnie 123 pkt., obejmował test złożony z 38 pytań z zakresu morfologii, ekologii, geografii i ochrony dendroflory;

– II etap, praktyczny, za który można było uzyskać 73 pkt., polegał na rozpoznaniu w terenie 35 okazów drzew i krzewów.

Do konkursu przystąpiło 32 uczniów, reprezentujących następujące gimnazja: 14, 28, 34, 44, oraz licea ogólnokształcące: I, II, VI, XXXI, XXXII, XXXIII i XLIX. Z uwagi na znaczną różnicę w poziomie nauczania, klasyfikacje uczniów przebiegały, podobnie jak w latach ubiegłych, w dwóch grupach: uczniowie gimnazjów (13 osób) i liceów (19 osób).

Jury w składzie: przewodniczący – dr Jan T. Siciński i członkowie – dr Jeremi Kołodziejek, dr Jarosław Sieradzki, mgr Barbara Lech i mgr Andrzej Grzyl postanowiło: a) przyjąć za podstawę oceny łączną liczbę punktów uzyskanych z testu pisemnego i praktycznej znajomości drzew i krzewów w terenie; b) w kategorii gimnazjów oraz liceów przyznać po 3 nagrody i 3 wyróżnienia indywidualne; c) laureaci pierwszych trzech miejsc w obu kategoriach nie mogą uczestniczyć w następnych edycjach konkursu dendrologicznego; d) główną, przechodnią nagrodę zbiorową przyznać szkole, której ekipa (3 osoby) uzyska największą liczbę punktów; e) przyznać nagrody dla nauczycieli – opiekunów uczniów, którzy zajęli trzy pierwsze miejsca.

Na podstawie łącznej liczby punktów uzyskanych przez uczestników z obu etapów zmagania, jury wyłoniło laureatów konkursu oraz przyznało nagrody indywidualne następującym osobom:

W grupie gimnazjów nagrody otrzymali:

1. Arkadiusz Bedner (28 Gimnazjum) – 118 pkt.
2. Kamila Piątek (14 Gimnazjum) – 101 pkt.

2. Sylwia Pawliczak (14 Gimnazjum) – 101 pkt.

3. Jerzy Grzesiak (34 Gimnazjum) – 100 pkt.

Wyróżnienia otrzymali:

1. Emila Janicka (14 Gimnazjum) – 96 pkt.

2. Małgorzata Dzikowska (14 Gimnazjum) – 90 pkt.

3. Krzysztof Pietrasz (34 Gimnazjum) – 87 pkt.

W grupie szkół licealnych nagrody otrzymali:

1. Piotr Skrzypek (XXXII LO) – 143 pkt.

2. Piotr Wojtera (XLIX LO) – 138 pkt.

3. Sylwia Kaczmarczyk (XXXII LO) – 133 pkt.

Wyróżnienia otrzymali:

1. Michał Stankiewicz (I LO) – 132 pkt.

2. Krzysztof Szymczak (I LO) – 125 pkt.

3. Jakub Sawicki (XXXII LO) – 115 pkt.

4. Weronika Lasota (XXXI LO) – 115 pkt.

5. Agnieszka Łęgocka (VI LO) – 115 pkt.

Oprócz nagród indywidualnych przyznane zostały również nagrody zbiorowe. Za zajęcie pierwszego miejsca w klasyfikacji zespołowej przyznawana jest od lat przechodnia nagroda honorowa – w postaci statuetki żubrów – ufundowana przez Sekcję Dendrologiczną PTB, którą w tym roku zdobył zespół uczniów z XXXII Liceum Ogólnokształcącego (391 pkt) – opiekun: mgr Maciej Mamiński. Nagrodę zespołową w grupie gimnazjów otrzymał zespół uczniów z Gimnazjum nr 14 (298 pkt), którego opiekunem była mgr Dorota Filewska.

Wszystkie nagrody i wyróżnienia w postaci wartościowych książek ufundował Zarząd Okręgu Ligi Ochrony Przyrody w Łodzi, a rośliny doniczkowe – Ogród Botaniczny.

ZO LOP w Łodzi dziękuje Wojewódzkiemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej za przekazanie funduszy na zakup nagród książkowych.

Uroczyste wręczenie nagród odbyło się 11 grudnia br., podczas zebrania Oddziału Łódzkiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego w gmachu Biologii Uniwersytetu Łódzkiego przy ul. Banacha 12/16. Wręczenia dokonali: prof. dr hab. Józef K. Kurowski – członek Rady Nadzorczej Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, Celestyn Podgórski – z-ca Prezesa Zarządu WFOŚiGW, mgr Jerzy Jankowski – prezes Zarządu Okręgu Ligi Ochrony Przyrody w Łodzi, prof. dr hab. Janusz Hereźniak – wieloletni przewodniczący jury Konkursu Dendrologicznego w Łodzi i dr Jan T. Siciński – przewodniczący jury XVIII Konkursu Dendrologicznego w Łodzi.

Barbara LECH

**„CZWARTKI BOTANICZNE” W ODDZIALE
KRAKOWSKIM PTB W 2001 ROKU**

**„Botanical Thursdays” at the Polish Botanical
Society, Cracow Division, in 2001**

W styczniu 2001 roku odbyły się 3 posiedzenia. 11 stycznia dr inż. Paweł Czarnota (Gorczański Park Narodowy) wygłosił referat „Porosty Gorców”. Tydzień później dr Andrzej Chlebicki (Instytut Botaniki PAN) zapoznał słuchaczy z możliwościami wykorzystania grzybów w fitogeografii roślin arktyczno-alpejskich. Na kolejnym posiedzeniu, 25 stycznia, dr Zdzisław Bednarz (Akademia Rolnicza) omówił dynamikę przyrostu na grubość u świerka w Alpach i Karpatach w ostatnich stuleciach oraz uwarunkowania klimatyczne i pozaklimatyczne wpływające na ten proces.

W lutym, po przerwie semestralnej, odbyły się 2 posiedzenia. 15 lutego dr hab. Małgorzata Kotańska i dr Józef Mitka (Instytut Botaniki UJ) wygłosili referat „Uwarunkowania różnorodności zbiorowisk roślinnych w krajobrazie rolniczym”. Tydzień później prof. dr hab. Alicja Piekielek-Zemanek (Instytut Botaniki UJ) przedstawiła sylwetkę wielkiego botanika i humanisty – Józefa Rostafińskiego.

W marcu odbyły się 4 posiedzenia. Na pierwszym dr Grzegorz Worobiec (Instytut Botaniki PAN) zapoznał słuchaczy z neogeńskimi florami liściowymi z Kopalni Węgla Brunatnego „Bełchatów”. 8 marca mgr Wojciech Bąba (Instytut Ochrony Przyrody PAN) omówił strukturę i dynamikę naturalnych i odtwarzanych płatów roślinności kserotermicznej w Ojcowskim Parku Narodowym. Na kolejnym posiedzeniu, 15 marca, odbyło się Walne Zebranie Sprawozdawczo-Wyborcze Oddziału Krakowskiego PTB, na którym odczytano sprawozdanie za rok 2000, a następnie wybrano nowy skład Zarządu. W czasie liczenia głosów doc. dr hab. Konrad Wołowski (Instytut Botaniki PAN) wygłosił referat „Z glonami w kosmos”. 22 marca dr Maciej Wayda (Instytut Botaniki UJ) odpowiedział na postawione przez siebie pytanie „Dlaczego zanikają desmidie na torfowisku Błoto?”. Na ostatnim marcowym posiedzeniu dr Anna Zalewska (Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody, Uniwersytet Warmiński-Mazurski) zapoznała słuchaczy z ekologią porostów Puszczy Boreckiej (Pojezierze Mazurskie) i jej obrzeży.

W kwietniu miały miejsce 3 posiedzenia. Na pierwszym dr Elżbieta Worobiec (Instytut Botaniki PAN) wygłosiła referat „Palinoflora neogenu wschodniej części legnickiego kompleksu złóż węgla brunatnego”. 19 kwietnia prof. dr hab. Józef Kiszka (Akade-

mia Pedagogiczna) wygłosił referat o porostach Krakowa i terenów przyległych. Na kolejnym posiedzeniu mgr Aleksandra Grabowska-Joachimiak (Instytut Botaniki UJ) przedstawiła system chromosomów płci u przedstawicieli rodzaju *Melandrium*.

W maju odbyły się 3 posiedzenia. 10 maja doc. dr hab. Jan Holeksa (Instytut Botaniki PAN) zapoznał słuchaczy ze związkami między zamieraniem a odnawianiem drzew w karpackim borze górmoreglowym. W dniu 17 maja wygłoszono 2 referaty; pierwszy „Fenologia kwitnienia a koncentracja ziaren pyłku leśszczyzny (*Corylus*), olszy (*Alnus*) i brzozy (*Betula*) w powietrzu w Rzeszowie w latach 1999–2001” przedstawiła dr Idalia Kasprzyk (Katedra Biologii WSP, Rzeszów). W drugim mgr Danuta Stępalska (Instytut Botaniki UJ) przedstawiła warunki, zasady i możliwości wzięcia udziału w europejskich i międzynarodowych kursach aerobiologicznych oraz korzyści z tego wynikające. W dniu 24 maja doc. dr hab. Konrad Wołowski (Instytut Botaniki PAN) przedstawił rozwój badań fykologicznych na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej w ciągu ostatnich 120 lat.

Przed wakacjami, jak co roku, miała miejsce wizyta w Ogrodzie Botanicznym UJ, którą poprowadził dr hab. Bogdan Zemanek (Instytut Botaniki UJ).

Po przerwie wakacyjnej Oddział Krakowski PTB wznowił swoją działalność. W październiku odbyły się 3 posiedzenia. 4 października mgr Beata Paszko (Instytut Botaniki PAN) wygłosiła referat „Botanik w pogoni za informacją”. Tydzień później prof. dr hab. Krystyna Wasylińska (Instytut Botaniki PAN) zapoznała słuchaczy z paleoekologią jeziora Zeribar w Iranie w okresie ostatnich 40 000 lat. W dniu 18 października dr Grzegorz Góralski (Instytut Botaniki UJ) omówił zagadnienie androgenyzy u *Zea mays* L.

Tradycyjnie w czwartek poprzedzający uroczystość Wszystkich Świętych złożono kwiaty i zapalono znicze na grobach botaników na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

W listopadzie odbyły się 4 posiedzenia. 8 listopada referat wygłosił prof. dr hab. Franciszek Dubert (Zakład Fizjologii Roślin PAN), który zapoznał słuchaczy z różnymi metodami pomiarowymi, które można zastosować w naturalnych warunkach środowiska. Tydzień później dr Marek Krywult (Instytut Botaniki PAN) przedstawił mechanizmy asymilacji azotu w różnych typach ekosystemów. 22 listopada prof. dr hab. Helena Trzezińska-Tacik (Instytut Botaniki UJ) omówiła problem różnorodności w zbiorowiskach chwastów polnych na Płaskowyżu Proszowickim. Na kolejnym posiedzeniu doc. dr hab. Konrad Wołowski (Instytut Botaniki PAN) mówił o niebezpieczeństwach czyhających na człowieka ze stro-

ny prokariotycznych i eukariotycznych glonów produkujących toksyny.

W grudniu odbyły się 2 posiedzenia. Na pierwszym dr Agata Wojtal (Instytut Botaniki PAN) przedstawiła bogactwo zbiorowisk okrzemek (*Bacillariophyceae*) potoku Kobylanka. 13 grudnia dr Andrzej Chlebicki (Instytut Botaniki PAN) zapoznał słuchaczy z przyrodą Północnego Tien Szania, ilustrując swój referat pięknymi przezręczkami.

Na posiedzeniach czwartkowych prezentowano również wiele nowości wydawniczych.

Ogółem w 2001 roku odbyło się 25 posiedzeń, na których 27 prelegentów wygłosiło 26 referatów. Serdecznie zapraszamy Członków PTB z innych Oddziałów do wygłaszania referatów na „czwartkach botanicznych” w Krakowie.

Jolanta CABALA

ZEBRANIE SEKCJI HISTORII BOTANIKI PTB (Kraków, 20 marca 2002)

Meeting of the Section of History of Botany of the Polish Botanical Society (Kraków, Poland, 20 March 2002)

W dniu 20 marca 2002 r. w sali konferencyjnej Instytutu Botaniki UJ odbyło się zebranie Sekcji Historii Botaniki PTB, podczas którego dr Piotr Köhler wygłosił referat pt.: „Historia botaniki w Towarzystwie Naukowym Krakowskim, Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności”. W obszernym wystąpieniu prelegent przedstawił rezultaty swych kilkuletnich badań prowadzonych metodą m.in. kwerendy zarówno archiwalnej, jak i bibliotecznej. Efektem tych prac jest licząca prawie 1000 stron (wydruku komputerowego) *Bibliografia botaniki w Towarzystwie Naukowym Krakowskim, Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności*, jak również 500-stronicowa monografia botaniki w tych instytucjach. W układzie chronologiczno-statystycznym przedstawiony został rozwój nauki o roślinach w TNK, AU i PAU, główne kierunki badawcze i ich rezultaty, a także udział i wkład botaników w dzieje Towarzystwa i Akademii. Prelegent szczególnie podkreślił znaczenie botanicznego dorobku TNK, AU i PAU dla dzisiejszej nauki polskiej, oraz wyjaśnił – z punktu widzenia współczesnego naukoznawstwa – przyczyny jego niewielkiej recepcji w nauce światowej.

Po referacie wywiązała się długa dyskusja. Uczestnicy zebrania interesowali się wieloma aspektami poruszonych w wystąpieniu zagadnień. Próbowano m.in. wyjaśnić trudny problem prekursorów Komisji Fizjograficznej w nauce polskiej i zagranicznej, brak

wśród członków Towarzystwa Naukowego Krakowskiego niektórych wybitnych botaników tamtych czasów, jak również znaczenie historyczno-botanicznego dorobku Towarzystwa, Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności.

Planuje się opublikować zarówno bibliografię, jak i monografię.

Piotr KÖHLER

VARIA

POLSCY BOTANICY W HISTORII KULTURY ESTONII

Polish botanists in the history of Estonian culture

W okresie zaborów jednym z miejsc, gdzie Polacy zdobywali wykształcenie był uniwersytet w Dorpacie. Studiowali tam również botanicy, m.in. Władysław Karol Rothert, Bolesław Hryniewiecki, Jan Kazimierz Muszyński, Stanisław Dawid, Tytus Chałubiński i Władysław Dybowski. W ciągu całego okresu swego istnienia uniwersytet w Dorpacie (obecnie Tartu, Estonia) – oferujący poza wysokim poziomem nauczania, stosunkowo dużo niezależności – był ośrodkiem, w którym kształciła się młodzież różnych narodowości. Liczba studiujących tam Polaków stopniowo rosła począwszy od połowy XIX w., kiedy to wynosiła około 40 osób, pod koniec wieku – około 100 osób, by osiągnąć w okresie rewolucji 1905 r. liczbę ponad 300 studentów rocznie [8]. Tak znaczna liczba studiujących sprawia, że nie jest możliwe omówienie tutaj całego zagadnienia, a jedynie zwięzłe przypomnienie kilku postaci, tych, które są związane zarówno z polską botaniką, jak i uniwersytetem w Tartu. Dzięki nim związki polskiej botaniki z estońską kulturą mają dawne i silne tradycje.

Spośród polskich studentów studiujących w uniwersytecie w Tartu najbardziej znanymi botanikami stali się z pewnością Władysław Karol Rothert i Bolesław Hryniewiecki.

Władysław Karol Rothert (1863–1916) studiował w uniwersytecie w Tartu w latach 1880–1883 i obronił tam swoją pracę magisterską „Vergleichend-anatomische Untersuchungen über die Differenzen im primären Bau der Stengel und Rhizome krautiger Phanerogamen, nebst einigen allgemeinen Betrachtungen histologischen Inhalts”. Po ukończeniu uniwersytetu kontynuował studia m.in. w Petersburgu.